

dringerne som oftest prægede af dette, som det også i en række tilfælde godtgøres med overbevisende argumenter. Bogens sidste to tredjedele, der omhandler de svenske årbøger og kroniker, søger at overføre de ved studiet af det mere overskuelige og slående danske kildestof indvundne resultater på de svenske forhold, hvor linjerne ikke foreligger så klart optrukne, hvad der giver anledning til en lang række meget detaljerede kildeundersøgelser, der naturligvis ikke har samme interesse for dansk historie som bogens første afsnit, selv om der også her udvindes værdifulde resultater. Alt i alt må Bolins med stor omhu udarbejdede skrift siges at sprede nyt lys over de middelalderlige annalisters og kronikeskrivers hele arbejdsmåde og må derfor hilses som en velkommen forøgelse af den herhen hørende litteratur.

Jørgen Olrik.

I den af Societas Scientiarum Fennica udgivne Serie »Commentationes humanarum litterarum« II, 5 har Gustav Adolf Donner udsendt en meget udførlig biografi af den kendte kirke-mand kardinal Vilhelm af Sabina, der spillede en stor rolle for Nordens og Østersølandenes kirkehistorie i det 13. århundrede (*Kardinal Wilhelm von Sabina*, Helsingfors 1929, XXV + 449 sider). I 10 kapitler gennemgås med stor omhu Vilhelms liv i hans ungdom og som biskop af Modena (1222—34), hans tre store legationsrejser til Østersølandene 1225—26, 1228—30 og 1234—42, fremdeles hans virksomhed ved pavehoffet 1243—47 (hans ud-nævnelse til kardinalbiskop af Sabina fandt sted 1244) og hans store legation til Norge og Sverige 1247—48 samt hans sidste år og død (1251). Der tegnes her et smukt billede af den fremragende kirkefyrste, der udsendtes af Romerhoffet for at ordne og fremme de nye kirkelige plantninger i de østlige Østersøegne og tilbragte en række år med omfattende virksomhed herovre, altid optrædende ordnende, mæglende og fredsstiftende. For kirkens grundlæggelse og vækst i disse egne har hans arbejde været af afgørende betydning, og der gøres med stor omhu rede for hans mangesidige virksomhed. Ligeledes tegnes der et smukt billede af hans sidste legation til Norge og Sverige, under hvilken han som bekendt kronede Håkon Håkonson til Norges konge og på en stor rigssynode fastslog den norske kirkes retslige stilling, medens han i Sverige måtte tage større hensyn til, at kirkens udvikling var så langt tilbage, og derfor optrådte med stort mådehold på kirke-mødet i Skenninge i retning af at kræve den kanoniske rets gennemførelse. Som det vil ses, indeholder bogen ifølge sit æmne vigtige bidrag til Nordens historie, og også for Danmarks specielle

historie var Vilhelms optræden ialfald ved en enkelt lejlighed af stor betydning, selv om måske ingen af hans legationer omfattede dette rige. På sin anden legationsrejse besøgte han Danmark 1228, antagelig for at vinde kong Valdemar for et politisk forbund mod kejser Frederik II, og efter sin svenske legation 1248 lagde han hjemvejen over Lund for at konferere med ærkebisp Uffe, den svenske kirkes primas. Men det er dog væsentlig hans virksomhed i Østersølandene, som har interesse for Danmarks historie. På sin første legation søgte han forgæves at mægle i stridighederne mellem Sværdridderne og de Danske og greb så til den mindre heldige udvej at fratage begge parter de tre omstridte landskaber og indsætte sin kapellan som pavelig statholder over dem. Stridighederne fortsattes ikke desmindre og førte omsider til tilintetgørelse af de Danskes herredømme i Estland 1227. Ved kloge diplomatiske forhandlinger lykkedes det dog kong Valdemar at stemme pavestolen gunstig for de estniske landskabers tilbagegivelse til Danmark, og der medgaves Vilhelm på hans tredje legation pavelige ordrer i så henseende; men han synes at have været ret utilbøjelig til at bringe disse til udførelse, vel sagtens fordi han mente, at Sværdriddernes herredømme var gunstigere for missionen i disse egne, og først et paveligt truselsbrev til Vilhelm bragte ham til at fravige sit standpunkt 1237. Det kom da omsider til forliget i Stensby 7. Juni 1238 mellem den danske konge og den tyske orden, i hvilken Sværdriddernes orden efter et afgørende nederlag mod Litauerne var blevet optaget, hvorved Estland atter lagdes ind under den danske krone, ligesom det i kirkelig henseende atter kom til at lyde under ærkebispens i Lund. Om alt dette beretter forfatteren meget udførligt; dog må man tilføje, at han — hvad også hans litteraturhenviisninger godtgør — næppe har ofret samme omhu på danske kilder og dansk historieskrivning som på de to andre skandinaviske landes. Når han for året 1240 bygger på en apokryf efterretning hos den danske historieskriver Pontanus om prinserne Abels og Knuds tilstedeværelse på et korstog til Estland, hvor byerne Isborsk og Pleskow indtoges, synes dette at røbe en vis mangel på historisk kritik, der i nogen grad skæmmer det ellers med så stor omhu udarbejdede værk.

Jørgen Olrik.

»Lantmannapartiet«, *dess uppkomst, organisation och tidligare utveckling* er Titlen paa en svensk akademisk Afhandling, skrevet af Edvard Thermanius og fremkommet i Uppsala 1928. Det er en særdeles grundig Studie, der i Undersøgelsen inddrager ikke